Jüdische Pester Zeitung.

יודישע פעסטער צייטונג

(מאָנטאג-אויסגאבע)

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפפאַנגע דעם ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
רעטטיגגאססע נר' 7,
וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.
פרענומעראנטענזאממלער
ערהאלטען 10% ראבאטט.

דיעזעס בלאטט ערשיינט
צווייטאל וואָכענטליך
אונד קאסטעט פיר
עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען ע. וו.
האלביעהריג 4 „ „
פיערטעל-„ 2 „ „

פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולדען עסט. וועהר.
האלביעהריג 4 „ 50 קרייצער
פיערטעל-„ 2 „ 25 „

אנגאָנצען
אונד זאנסטיגע פריוואט-אנצייגען ווערדען מיט 10 קר. פער 6 שפאלטיגע פעטיט-צייל בערעכנעט.

Nr. 66. זעכסטער יאהרגאנג, | פעסט, יא אלול ה'ת'ר'ל'ד'. | Pest, den 24. August 1874.

פאָליטישע איבערזיכט.

אויס דער אנערקעננונג דער שפאנישען רעפובליק איזט ווידער ניכטס געוואָרדען, וויל נעמליך רוסלאנד ניכט דרייגווילליגען וואָללטע. דייטשלאנד וואָללטע נור אונטער דער בעדינגונג דיא שפאנישע רעפובליק אונטער דער פרעזידענטשאפט דעם מארשאללס סערראנאָ אנערקעננען, וועננ זיא אויך רוסלאנד אונד עסטערריך-אונגארן אנערקעננען. עסטערריך-אונגארן וואָללטע אויך דיא ביטטע דייטשלאנדס בעווילליגען, נור רוסלאנד וויל עס ניכט — אונד דאהער איזט וועגען רוסלאנד אללײן אוים דער גאנצען „אנערקעננונג" ווידער ניכטס געוואָרדען; דענן דייטשלאנד אללײן קאנן ניכטס טהון — איינע שוואלבע מאכט קיינען זאָממער! —

דיא פאָלקסבעדריקענדע רוסישע אבסאָלוטע מאָנארכיע זאלל גאר איינע רעפובליק אנערקעננען? ווירר וויססען גאר ניכט, וויא דאס גאר פיר דייטשלאנד אין געדאנקען קאָממען קאָננטע? — „רוסלאנד אונד רעפובליק!" — דאס זינד צוויא פיינדליכע בעגריפפע וויא פייער אונד וואססער. אונד וועננ איינע רעפובליק נאָך זאָ גוט אונד אָרדענטליך אונד פאָלקס-בעגליקענד איזט, אונד וועגן איינע מאָנארכיע נאָך זאָ שלעכט אונד גרויזאם אונד פאָלקס-בעדריקענד איזט: זאָ איזט פיר רוסלאנד איינע גרויזאמע מאָנארכיע נאָך אימטער ליעבער אלס איינע גוטע רעפובליק.

אין ניִיץ-האלז איזט איינמאל אינ'ס רייסענדע וואססער געפאללען; דא אײלטע איין פישער מיט דעם רעטטונגס-שיפפע הין אונד שריע „געבען זיא מיר שנעלל דיא האנד, דאמיט איך זיא הערויסציעהע!" אלס אבער דער ניִיצינע דאס וואָרט „געבען" האָרטע, זאגטע ער: „געבען? ניין! געבען קאנן איך ניכט, איך האבע נאָך ניעמאלס געגעבען!" אונד דער ניִיץ-קראגען איזט אייך ליעבער אונטערזונקען, בעפאָר ער נור דיא האנד הערגעגעבען האט. זאָ מאכטע עס אויך רוסלאנד, אלס עס פאָם וואָרטע רעפובליק האָרטע. אונד וועגן אויך גאנץ שפאניען אין פאָלגע דעס עווינ פאָרטדויערנדען בירגער-קריעגעס צו גרונדע געהט, זאָ וויללל רוסלאנד דאָך ניכט דאס וואָרט רעפובליק האָרען.

דער שוואגער פאָם רוסישען קאיזער ניקאָלויס, נעמליך פריעדריך ווילהעלם דער פיערטע, (וועלכער פאָר דעם יעטציגען דייטשען קאיזער אין פרייסען רעגיערטע) וואר איין פאָלקסבעדריקענדער מאָנארך אונד איין שרעקליכער פיינד דער קאָנסטיטוציאָן (זיעהע אונזערע וועלטגעשיכטע פאָן זייטע 160 ביז 164). אונטער דעם וואָרטע „קאָנסטיטוציאָן" (פערפאססונג) פערשטעהט מאן נעמליך אין פאָליטישער בעציעהונג איינע זאָלכע פרייהייטליכע מאָנארכיע, אין וועלכער דער הערשער נור נאָך דעם ווילען דער פאָלקס-פערטרעטונג (אים רייכסטאגע) רעגיערט — אונד אין דער מעדיצין פערשטעהט מאן ווידער אונטער דעם וואָרטע „קאָנסטיטוציאָן" דיא איינענטהימליכע קאָרפער-בעשאפפענהייט איינעס מענשען אונד מאן זאגט צום ביישפיעל אייף איינען שוואכען מענשען, ער זייא פאָן שוואכליכער קאָנסטיטוציאָן. — אלס נון פריעדריך ווילהעלם ערקראנקטע, כאם דער דאָקטאר אונד פעראָרדינירטע איהם איינע רייזע נאָך איטאליען, אינדעם ער זאגטע: „אייערע מאיעסטעט ווערדען אין איטאליען (ענדיגונג/ ...) איהרע קאָנשטיטוציאָן (קערפער-בעשאפפענהייט) שטערקען!" — אלס נון פריעדריך ווילהעלם דיעזעס איהם פערהאסטע וואָרט קאָנשטיטוציאָן (וועלכעס אויך איינע פרייהייטליכע מאָנארכיע בעדייטעט) האָרטע, אנטוואָרטעטע ער צאָרניג: „איך וויל פאָן איינער קאָנשטיטוציאָן ניכטס וויססען, מעלדען זיא מיר דיעזעס וואָרט ניכט!" — עבענזאָ מאכט עס נון זיין נעפפע קאיזער אלעקסאנדער פאָן רוסלאנד: מיט דעם וואָרטע רעפובליק דארף מאן צו איהם איין פיר אללע מאל ניכט קאָממען. — (היעטע ווירד ווידער פאָן איינער נייען „אנערקעננונג" טעלעגראפירט.)

פערשיעדענע נייאינקייטען.

* (אונזער קראָנפרינץ גראָסיעהריג!) פרייטאג דען 21. אויגוסט זינד עס 16 יאהרע געוואָרדען, דאס דיא פאָלקער עסטעררייכס פאָן איינעם פריידיגען ערייגניסע איבערראשט וואורדען. דעם קאיזער פראנץ יאזעף וואורדע נעמליך אן יענעם טאגע אים צעהנטען יאהרע זיינער רעגיערונג אונד אים פיערטען יאהרע זיינער עהע איין זאָהן געבאָרען. דיעזער ערסטע נייגעבאָרענע זאָהן, וועלכער דאצו בערופען איזט, דער טהראָנ-ערבע צו זיין, ערהיעלט דען נאמען רודאָלף אונד צוואר נאָך דעם בער המטען „רודאָלף פאָן האבסבורג", דעססען נאכקאָממען שאָן זייט זעכס הונדערט יאהרען אלס קאָניגע אונד קאיזער פאָן דייטשלאנד אונד עסטעררייך רעגיערט האבען. — קראָנפרינץ רודאָלף ערהיעלט אלזא פאָריגען פרייטאג זיינען זעכצעהנטען געבורטס-טאג אונד איזט נאָך דען געזעטצען דעם קאיזערליכען הויזעס גראָסיעהריג געוואָרדען — אונד ער קאָננטע יעטצט שאָן (אים פאללע גאָטט בעהיטע אונזער קאָניג ניכט מעהר רעגיערט) אהנע יעדע פאָרמונדשאפט קאיזער פאָן עסטעררייך זיין. מיט דעם איינטריטטע דער פאָלל-יעהריגקייט האט קראָנפרינץ רודאָלף דיא שטאאטסרעכטליכע פעהיגקייט ערלאנגט, דען טהראָן זיינער פאטער צו בעשטייגען אונד דיא רעגיערונג דיעזעס גראָסען רייכעס אנצוטרעטען. דיעזער טאג דער גראָסיעהריגקייט דעם קראָנפרינצען ווערע זיכערליך אין וויען מיט גראָססער פייערליכקייט בעגאנגען, וועגן ניכט דיא קאיזערין גאר אין ענגלאנד אונד דער קאיזער מיט דעם קראָנפרינצען צוזאממען אין מינכען וועהרען. דיא פאָלקער פאָן עסטעררייך-אונגארן זינד דיעזעם קראָנפרינצען מיט בעזאָנדערער ליעבע צוגעטהאָן, וויל ער אלס איין זעהר גוטהערציגער אונד פאָלקס-פריינדליכער יינגלינג בעקאננט איזט — אונד מאן האָפפט דאהער, דאס ער איינסט עבענזאָ גוט קאָנשטיטוציאָנעלל רעגיערען ווירד אלס זיין פאטער. דער קראָנפרינץ וואורד יא עבען צו איינער זאָלכען צייט געבאָרען, אלס מאן דיא פאָלקס-בעדריקענדע אבסאָלוטישע רעגיערונג בעזייטיגטע אונד מיט דער קאָנשטיטוציאָן הערפאָרגעטרעטען איזט. —

* (אונזער קאָניג) בעגאב זיך אם 20. אויגוסט פאָן מינכען נאָך דעם שלאָססע בערג, אום דארט דען קאָניג פאָן באיערן צו בעזוכען. אם 21. אויגוסט קעהרטע אונזער קאָניג צוריק נאָך מינכען אונד וואורדע אום 9 איהר נאכטס פאָם באיערישען קאָניג בעזוכט. זאָממטאג מאָרגענס איזט אונזער קאָניג אין וויען איינגעטראָפפען. — מאָרגען רייזט דער קאָניג אינס ברוקער לאגער אונד פאָן דארט נאָך טאָטיס וואָ ער איבערמאָרגען איינטרעפפען ווירד. — אם 7. סעפטעמבער ווירד דער קאָניג נאָך פראג רייזען.

* (דער קאָניג פאָן באיערן), וועלכער נאָך אם 21. אויגוסט אונזערען קאָניג בעזוכטע אונד זיך מיט איהם בעשפראָכען האטטע, מאכטע טאגס דאראויף איינע געהיימע רייזע נאָך פאריז. וואס ער אין פאריז מאכט, ווייס מאן ניכט. מאן קאָננטע היער וואָהל עטוואס פאָליטיזירען, דאס דער באיערישע מיט אונזערעם קאָניג אין מינכען עטוואס אויסמאכטען, וואָראויף דער באיערישע קאָניג וועגען האָהער פאָליטישער צוועקע נאָך פאריז רייזטע; אבער וויר וואָללען אונס מיט זאָלכער לעערען פאָליטיק ניכט בעשעפטיגען. פאָרלייפיג איזט יא מאך מאהאָן אויף רייזען אונד דער באיערישע קאָניג וויל זיך נון פיעלליכט בלאָס דיא מערקווירדיגקייטען אונד דיא קונסט-שאטצע דער שטאָדטע פאריז אונד ווערזאַללי אנזעהען.

* (אונזערע קאָניגין) איזט אם 20. אויגוסט אין לאָנדאָן איינגעטראָפפען אונד וואורדע אם באהנהאָפע פאָם גראפען בייסט עמפפאנגען. (בעקאנטליך וואר גראף בייסט פריהער אונזער אויסווערטיגער מיניסטער אונד יעטצט איזט ער עסטערריך-אונגארישער געזאנדטער אין לאָנדאָן.) — אם 21. אויגוסט בעזוכטע אונזערע קאָניגין דען ענגלישען פרינצען, וועלכער אינלענגסט דיא איינציגע טאָכטער דעם רוסישען קאיזערס הייראטעטע. אם אבענד האט ווידער דיעזער ענגלישע פרינץ זאממט פרויא אונזערע קאָניגין בעזוכט.

* (איין האָהער בעזוך) איינע לאָנדאָנער דעפעשע פאָם 18. אויגוסט מעלדעט: וועגען דעם געבורטס-טאגעס זיינער מאיעסטעט דעם קאיזערס פאָן עסטעררייך בעזוכטע דער דייטשע קראָנפרינץ זאממט פרויא דיא קאיזערין פאָן עסטעררייך, אום זיא צו בעגריסען.

* (דער קאיזער פאָן רוסלאנד) שיקטע אן דען פרינצען לולו נאפאָלעאָן איינע פריינדליכע איינלאדונג, דאס ער אים הערבסטע נאָך פעטערסבורג קאָממען מאָגע, אום דארט דאס גראָסע מיליטער-עקסערציערען אנצוזעהען.

* (טרויער-גאָטטעס-דיענסט פיר ראָטהשילד.) אים סמירנא (אין דער טירקייא) ווירד דער „נייען פרייען פרעססע" פאָלגענדעס געשריעבען: „לעטצטען מיטטוואָך וואר אין איינער היעזיגען סינאגאָגע איין טרויערגאָטטעס-דיענסט פיר דען אין וויען פערשטאָרבענען ראָטהשילד: דענן דיעזער ראָטהשילד האטטע ביא זיינעם לעבען אויך פיר דיא יידישע געמיינדע אין סמירנא גראָסע וואָהלטהאטען ערוויעזען, ער ליעס דאָרט אויך איין גראָסעס איזראעליטישעס שפיטאל אויפבויען. ביא דיעזעם גאָטטעסדיענסטע אים איזראעליטישען בעטהויזע וואר אויך דער עסטערריך-אונגארישע קאָנזול, וועלכער אויך דיא פאָהנע אויף זיין געבוידע וועגען דיעזער פייערליכקייט אויסשטעקען ליעס. אויך פיר דאס יידישע שפיטאל אין סמירנא האט ראָטהשילד אין זיינעם טעסטאמענטע איינע גראָסע סוממע פערמאכט.

* (דיא 35000 גולדען), וועלכע ראָטהשילד'ס קינדער פיר דיא וויענער ארמען שפענדעטען, ווערדען ערסט אנפאנגס סעפטעמבער פערטהיילט ווערדען. —

* (איינער, דעם ראָטהשילד שולדיג איזט.) דאָננערסטאג אבענדס וואור-

היניבערשיפּפּען, (זיא דאכטען זיך פֿיעללייכט: שלוחי מצוה אינן נזקין)׃ אבער אין דער מיטטע דער דאָנוי שטירצטע דאס שיפֿף אום אונד מעהר אלס דרייסיג פערזאָנען פֿיעלען אינ'ס וואססער. איינע פֿרויא, 2 מעדכען אונד איין קנאבע זינד אויך ערטרונקען.

* (געפֿאָפּטע דיעבע.) אין אסויד (פעסטער קאָמיטאט) זינד דיעבע אין דאס דאָרטיגע יידישע בעטהויז איינגעדרונגען אונד האבען דיא צדקה-ביכסע ערבראָכען; אבער אָ וועה געשריען! אין דיעזער ביכסע ווארען נור 40 קרייצער. דיא דוממען דיעבע האבען פֿערגעססען, דאס מאן אין דען צייטען דעם הראב'ם ניכט פֿיעל צדקה גיבט.

* (זעלבסט-מאָרד-פֿערזוך.) אין טעמעשוואר פֿערליעבטע זיך איינע יידישע וויטווע אן איינען יונגען איזראעליטען; אלס אבער דיעזער איינע אנדערע הייראטעטע, וואָללטע זיך דיא וויטווע אוים ליעבעס-גראם ערמאָרדען, אינדעם זיא זיך דיא האנד-אדערן אויפֿגעשניטטען האטטע.

* (זעלבסטמאָרד.) פֿאָרגעסטערן נאכט האט זיך היער דער בוכהאלטער פֿאָן דער פֿירמא „אדלער אונד זאָהנע" נאמענס אדאלף ליכטענשטיין ערשאָססען. ער וואר 25 יאהרע אלט אונד אונפֿערהייראטעט. אין זיינעם צוריקגעלאססענען בריעפֿע גיבט ער אן, דאס ער זיך דאהער ערשאָססען, וויל ער איינע אונהיילבארע קראנקהייט האטטע.

* (אין קארלאוויטץ) וואר דיעזע וואָכע איינע גראָסע פֿייערליכקייט, וועלכע דיא סערבען צו עהרען איהרעם נייא-געוועהלטען פאטריארכען (בישאָף) פֿעראנשטאלטעט האבען; דא אבער דיעזע אנגעלעגענהייטען פֿיר אונס יודען קיין אינטערעססע האבען, וואָללען וויר אויך היעריבער ניכט פֿיעל שרייבען. —

* (מעהר טאָדעס- אלס געבורטס-פֿאָללע.) אים מאָנאטע יולי וואַרען אין פעסט 1305 געבורטען אונד 1466 טאָדעס-פֿאָללע. דיא אנצאהל דער טאָדעספֿאָללע וואר אלזאָ אום 161 מעהר אלס דיא געבורטס-פֿאָללע. דיא צייטונגען שרייבען זאָגאר, דאס אים היעזיגען מיליטער-שפיטאלע איינגע כאָלערא-פֿאָללע פֿאָרקאמען. (עס ווערדען וואהרשיינליך נור איינגע ברעכדורכ-קראנקהייטען געוועזען זיין.)

* (איין שרעקליכעס פֿערברעכען) ווארדע פֿאָר איינגען טאגען אין דער נעהע פֿאָן הוסט (מארמאראָשער קאָמיטאט) בעגאנגען. איין 15 יעהריגעס וישקער מעדכען, וועלכעס מיט דעם ערלאָזע איהרער וואארען נאך הויזע רייזען וואָללטע, ווארדע פֿאָן צוויא ווישקער בויערן איבערפֿאללען, וועלכע דעם מעדכען דיא פאאר גולדען רויבטען. דא אבער דאס מעדכען צו דען רייבערישען בויערן זאגטע „איך קעננע אייך אונד ווערדע אייך ביים געריכטע פֿערקלאגען!" — זאָ האבען איהר דיאזעלבען דיא צונגע הערויסגעשניטטען אונד זיא שטארק פֿערוואונדעט.

* (ציעהונג דער סטאניסלויער לאָזע.) בייא דער אם 17-טען אויגוסט 1874 פֿאָרגעגאָממענען ציעהונג דיעזער לאָזע פֿיעל דער הויפּטטרעפֿפֿער מיט 10000 גולדען אויף נר' 4320. — פֿערנער געווינגען יע 400 גולדען דיא נומ' 8115 אונד 8490. אונד יע 50 גולדען נומ' 614 2219 2269 3950 3939 9716 אונד נר' 14868.

געשעפֿטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

שאַפֿפֿוואָלל-מארקט: זייט אונזערעם לעטצטען בעריכטע זינד נאָך איינגע קייפֿער ערשיענען. אָבוואָהל ביז געסטערן געגען 20000 צטר. פֿערקויפֿט ווארדען — אונד דיא פרייזע פֿאָן איינשורען זאָ ציעמליך גלייך געבליעבען אונד צווייא שורען זאָגאר נאָך אום 2—4 גולדען געשטיעגען זינד, זאָ האבען וויר דאָך נאָך קיין לעבהאַפֿטעס געשעפֿט. מאַז בעצאהלט: פֿיר פֿיינע טוכוואָללע 130 — 143 גולדען, מיטטעל-פֿיינע טוכוואָללע 120 — 128 גולדען — פֿיר מיטטעל - טוכוואָללע צו 105 ביז 110 גול., באטשקאר איינשורען 83 — 87 גולדען. פֿיינע קאממוואָללע 110—115 גולד. מיטטעלפֿיינע קאממוואָללען 103—108 גולדען; מיטטעל-קאממוואָללען 92—100 גול. געבירגס-צווישורען נאָך קוואליטעט 95—110 גולדען. טהייס-צווישורען 83—88 גול. באנאטער ציגאיא 63—65 גולד. באנאטער צאקעלוואָללע 45 — 47 גולדען.

וויצען, באנאטער-וויצען 88½-פּפֿינדיגער 6 גולדען — 87-פּפֿינדיגער 5'90—5'85 גולדען — באנאטער 85½-פּפֿינדיגער 5'55 גולדען — 84-פּפֿינדיגער 5'40 גולדען. אללעס פער דרייא מאָנאטע אונד פער צאָלל צענטנער.

געסטערן נאכמיטטאגס ווארדען 10000 מעטצען וויצען פער פֿריה-יאהר 1875 מיט 5'50 גולדען פער צענטנער פֿערקויפֿט — דאנן 5000 צטר. באנאטער קוקורוץ פער מאי-יוני 1875 צו 4 גולדען פער צענטנער.

קאָרן 4'30 גולדען פער 80—84 פּפֿד.

קוקורוץ 4,60—4'65 גול' פער צאָלל-צענטנער. האפֿער 1,87—2,30, פער 50 פּפֿד. אב טעמעשוואר.

וויצען נענען דיא פֿאָריגע פרייז-נאָטירונג זינד דיא היעזיגען פרייזע אום 35 קר. געפֿאללען. — פער סעפּטעמבער-אָקטאָבער 5,39 — 5.42 גולדען.

קוקורוץ פער אויגוסט - סעפּטעמבער 4,85 ביז 4.70 גולד. — פער מאי-יוני 4—4.02½ גולד.

האפֿער פער סעפּטעמבער-אָקטאָבער 2.21—2.22 גול.

גוטע פֿיער-פֿאכע עססיג-עססענץ איזט צו האבען בייא העררן ע. מאננאבערג אין פעסט קרייצגאססע נר' 12.

וויענער פרייזע.

שפּיריטוס: פֿרוכט-שפּירישוס 55½—56 קר. ריבאָל 19 — 19½, גולד. לייגאָל 22,25 גולד. — פעטראָלעאום 10,25 גולד.

וויענער שלאכטפֿיעהמארקט: דער אויפֿטריעב אויף דעם שלאכטפֿיעהמארקט אם 18-טען ד. מ. בעטרוג 2552 אונגארישע, 1625 גאליצישע אונד 105 דייטשע. צוזאממען 4282 שטיק אָכסען. געקויפֿט ווארדען פֿאָן וויענער פֿליישערן 1723, פֿאָן לאנד פֿליישערן 2219 אונד אונפֿערקויפֿט גינגען אויפֿס לאנד 340 שטיק. דער גזאממט לאנד-אבטריעב 2559 שטיק. פֿיר וויען פֿערבלייבען 1723 שטיק. דאס יעטצוגנסגעוויכט שטעללטע זיך פער שטיק פֿאָן 350 ביז 800 פּפֿונד. דער אנקויפֿספרייז פער שטיק פֿאָן 115 — 245 גולדען אונד פער צענטנער פֿאָן 25—33 גולד. — קר.

וויר ערזוכען אונזערע נ' לעזער דיא אן אונס צו ריכטענדען בריעפֿע אָדער געלד-זענדונגען אונטער פֿאָלגענדער גענויא אנגעגעבענער אדרעססע צו שיקען:

רעדאקציאָן דער „יידישען פעסטער צייטונג"
רעטטיג-גאססע נר' 7 אין פעסט.

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

דיא פֿערלאגס-בוכהאנדלונג דעם

מ. ע. לאָווי'ס זאָהן אין פעסט

קאָניגסגאססע נר' 2

עמפפֿיעהלט צו דען הערראנגאהענדען ימי נוראים אונד ימים טובים איהר רייכעס לאגער אללער גאטטונגען סדורים אָהנע- אונד מיט דייטשער-, יודיש-דייטשער- אונד אונגארישער-איבערזעטצונג זאָוואָהל אין דען געוואָהנליכסטען ביללגסטען אלס אויך אין דען פֿיינסטען אונד עלעגאנטעסטען איינבאָנדען. בעזאָנדערס עמפֿפֿעהלענס-ווערטה זינד דיא אין דערזעלבען בוכהאנדלונג נייא ערשיענענען 9 טהיילגען מחזורים מיט דייטשער- אונד יידישער-דייטשער איבערזעטצונג פֿאָן מ. ע. שטערן אן דער זייטע דעם טעקסטעס, וועלכע עבענפֿאללס אין דען פֿערשיעדענסטען איינבאָנדען פֿאָן 6 גולדען אנגעפֿאנגען שטעטס פֿאָררעטהיג זינד. דיא ערסטען 4 טהיילע דיעזעס ווערקעס, נעמליך דיא מחזורים פֿיר ראש השנה אונד יום כפור קאנן מאן אויך סעפּאראט בעשטעללען, אויך זינד דיא פֿיינסטען שופרות של איל, זאָ וויא קארפֿוער אתרוגים, גרינע לולבין אונד הדסים, זאָ וויא אללע אין דאס יידישע פֿאך איינשלאָגענדען ארטיקעל ביללגסט צו האבען.

קורז-טאבעללע פֿאָם 19. אויגוסט

	פֿל.	קר.
פעסטער קאָמערציאל-באנק	780	—
פעסטער [illegible]-באנק	395	—
פֿראַנקאָ-אונגארישע	79	—
אינדוסטריע-באנק-אקציען	63	—
אָפנער קאָמערציאל-באנק	177	—
לאנדעס צענטראל-שפּארקאססע	88	—
אָפנער [illegible]	—	—
פעסטער ערסטע פֿאטערלענדישע	1490	—
פעסטער פֿאָרשטעדטישע	50	—
פעסט-אָפנער היפּאָטעקארישע	163	—
דעטטא צווייטע עמיסיאָן	—	—
פֿאנדבריעפֿע דער אונגארישען באָדענקרעדיט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	85	50
דער אונגארישען היפּאָטעקען-באנק צו 5 איינהאלב פּראָצענט	76	50
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פּראָצענט	84	—
דעטטא צו 6 פּראָצענט	86	25
דער פעסטער קאָמערציאל-באנק	85	75
קעטטען-בריק-אקציען	83	75
נאָרד-אָסט-באהן	119	50
אלפֿאָלד-פֿיומאנער	142	—
אונגארישע אָסטבאהן	54	75
טהייס באהן	222	50
זיעבענבירגער באהן אקציען	139	—
קאשוי-אָדערבערגער באהן אקציען	—	—
פֿראנץ-יאָזעפ'ס באהן אקציען	193	25
קארל-לודוויג-באהן אקציען	245	50
לעמבערג-טשערנאָוויטץ-יאססי באהן	144	50
קרעדיט-אקציען	239	50
באנק-	974	—

	פֿל.	קר.
פאלפֿי צו 40 גולדען ק. מ.	25	—
קלארי צו 40 " "	24	—
סט. גענאָיס צו 40 " "	24	—
אָפנער צו 40 " "	25	—
ווינדישגרעטצער צו 20 גולדען ק. מ.	19	—
וואלדשטיין צו 20 " "	20	75
קעגלעוויטש צו 10 " "	12	50
רודאָלף-לאָזע צו 10 " "	13	50
[illegible] צו 20 " "	13	—
אינסברוקער לאָזע	17	—
זאלצבורגער לאָזע צו 20 גולדען	16	50
קראקויער לאָזע	17	50
טירקען לאָזע	45	25
דעטטא 120 פֿראנקס איינצאהלונגען	35	50
אונגארישע פרעמיען-לאָזע א 100 גולדען	82	75
דעטטא צו 50 גולדען	—	—
וויענער-לאָזע	100	50
ווערטה-פאפּיערע.		
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	77	75
טעמעשוואר-באנאטער	76	—
זיעבענבירגישע	75	—
גאליצישע	83	65
בוקאווינער	82	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	98	75
ווייןצעהענט-אבלאזונגס-אבליגאציאָנען	72	75
פעסטער שטראססען-באהן	260	50
אָפנער שטראססענבאהן	100	—
מיניסטעריאל-באנק	35	75
אנגלאָ-באנק I. עמיסיאָן	39	—
אונגארישע באָדען-קרעדיט	84	50
שפּאר- אונד קרעדיט-פֿעראיין	60	25
אונגארישע קרעדיט-באנק	224	—

באללען-מעהל	פֿל.	קר.
נומער 0	24	80
" 1	23	90
" 2	23	—
" 3	22	10
" 4	20	10
" 5	18	40
" 6	17	30
" 7	15	60
" 8	13	30
" 8½	11	50
געלד-קורז		
זילבער-אגיא	103	41
דוקאטען	5	25
עסטרייך-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פֿראנקס)	8	79
נאפּאָלעאָנדאָר	8	79
פרייסישע טהאלער (קאססענאנווייזונגען)	1	62
רוסישע רובעל	1	52
לאָזע.		
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	133	50
דעטטא צו 50	128	50
1860-ער גאנצע לאָזע	107	25
דעטטא פֿינפֿטעל	110	—
1854-ער 4 פּראָצענטיגע שטאאטס-לאָזע	98	—
1839 יאָהריגע - לאָזע גאנצע	261	—
דעטטא פֿינפֿטעל	243	—
קאמא רענטענשיינע	25	—
קרעדיט-לאָזע	158	50
טריעסטער לאָזע פער 100 גולדען	106	—
טריעסטער לאָזע פער 50	52	—
דאָנוי-רעגולירונגס-לאָזע	89	—
סאלם לאָזע צו 40 גולדען	30	50

פֿרוכטפרייז-טאבעללע

פֿרוכטע	קוואליטעטס-געוויכט	פער צאָלל-צטר
וויצען, באנאטער	85	5.40—5.45
" "	86	5.50—5.55
" "	87	5.55—5.65
" "	88	5.70—5.80
" "	89	5.85—5.90
" "		
" טהייס	85	5.45—5.50
" "	86	5.60—5.70
" "	87	5.75—5.85
" "	88	5.90—6.—
" "	89	6.05—6.10
" "	—	—.—.—
" פעסטער באָדען	85	5.45—5.55
" "	86	5.60—5.70
" "	87	5.75—5.85
" "	88	5.90—6.—
" "	89	6.05—6.10
" "	—	—.—.—
" וויזעלבורגער	85	5.50—5.60
" "	86	5.65—5.75
" "	87	5.80—5.90
" "	88	5.95—6.05
" "	89	6.10—6.15
" "	—	—.—.—
		פער מעטצ'
קאָרן	80	4.15—4.10
גערסטע מאלץ	72	3.60—3.20
" פֿיטטער	72	3.—3.10
האפֿער	50	2.27—2.25
קוקורוץ באנאטער	פער מעטצען	4.70—4.65
אנדערע נאָטיזונג	צענטנער	4.65—4.60
רעפּס קאהל	75	—.—.—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS.

Budapest, 1874. Druck v. Moritz Burian, Waitznerboulevard, Marokkanerhof.

אין אמעריקא) האט דיא דאָרטיגע חברה קדישא פיר דיא הונגערנדען אין ארץ ישראל 2500 דאָללאַרס געשיקט. (איין „דאָללאר" איזט עטוואס מעהר אלס צווייא גולדען.)

* (אונזער קאָניג אלס פישער.) אין זיינע זאָממער-וואָהנונג אין לאַקסענבורג בעשעפטיגט זיך אונזער קאָניג אם ליעבסטען מיט דעם פיש-פאנגע אים דאָרטיגען טייכע. יעדען מאָרגען פפלעגט ער דיא אנגעל אין דיא האנד צו נעהמען אונד זיך אויף דען פיש-פאנג צו בעגעבען אונד פפלעגט איך פיעלע פישע צו פאנגען.

* (איין אוצר.) פיעלע זוכען אין אונזערען שלעכטען טאגען שאַטצע צו פינדען, וואס איהנען אבער ניכט געלינגט; אין טעטשאָ (מאַראַמאָשער קאָמיטאט) פאנד אבער איין בויערן-יונגע, וועלכער בייא איינעם וועג-בויע בעשעפטיגט וואר, איינען שאטץ אונטער דער ערדע. ביים גראבען פאנד ער נעמליך איינען פיער פפונד שווערען טאָפף, וועלכער פאָלל מיט זילבער-מינצען וואר.

* (זעלבסט-שולד? אָדער שקר-בלבול?) נאָך אם 28. יוני וואורדע היער פאָן איינעם יידישען גאסט-געבער עטוואס ערצעהלט, וואס ניכט צו זיינער עהרע גערייכטע אונד וואס זיינער גאנצען „פרנסה" שאדען קאָננטע; אללע צייטונגען האבען עס דאמאלס פעראָפפענטליכט, נור וויר וואָרען צוריקהאלטענד, דא וויר ניעמאנדעם שאדען וואָללען, ביז וויר ניכט וויססען, אָב זיך דאס געזאגטע אויך בעשטעטיגט. וויר וואָללטען צוערסט דיא געריכטס-פערהאנדלונג אבוואַרטען, אום צו זעהען, אָב אויך דאס געריכט דיא אנקלאגע פיר ריכטיג פינדען ווירד. פאָריגען מיטטוואָך האט נון דיא געריכטס-פערהאנדלונג שטאטטגעפונדען אונד ענדעטע אויך מיט דער פעראורטהיילונג דעם אנגעקלאגטען גאסט-געבער'ס, וועסהאלב וויר שאָן היינטע דיא גאנצע געשיכטע פעראָפפענטליכען דירפען: היער אין דער עללבאָגענגאססע נר' 7 וואָהנטע איין גאסטגעבער, נאמענס יאָזעף ראָזענבליטה, עס וואר איהם אויך רעכט גוט געגאנגען, דא דיא מייסטען רייזענדען אוים נאָרד-אונגארן בייא איהם איינקוואַרטירט וואָרען. אם 27. יוני קאמען צו איהם דער האנדעלסמאנן לעאָפאָלד גאָטטליעב אוים אונגוואר אונד לודוויג קליין אוים דעם טשאָנגראַדער קאָמיטאטע. דיא ביידען רייזענדען בעקאמען צוזאממען איין צימער. אין דער פריה פאָם 28. יוני בעמערקטע קליין, דאס איהם 36 גולדען זילבער-געלד פעהלען. דער פערדאכט פיעל אויף הערן גאָטטליעב אונד אלס מאן נאך זיינעם וועגגעהען דיא קליידער (פאָן גאָטטליעב) אונטערזוכטע, פאנד מאן אין דענזעלבען דאס געשטאָהלענע זילבער-געלד. אלס גאָטטליעב נאך הויזע קאם, וואורדע ער אין געגענוואַרט דער צווייא גאסטע, נאמענס הערמאנן באַיער אונד אדאָלף טהייערמאנן, צו רעדע געשטעללט; הערר גאָטטליעב אבער קאָננטע גאר ניכט בעגרייפען, וויא דאס זילבער-געלד אין זיינע קליידער-טאשען געקראָכען איזט. קליין מאכטע הירויף איינען לערם אונד פערלאנגטע, דאס מאן העררן גאָטטליעב פערהאפטען זאָללע. ראָזענבליטה וואָללטע אבער קיינען זאָלכען שקאנדאל אין זיינעם הויזע דולדען אונד מאן וואָללטע איינען גיטליכען אויסגלייך צו שטאנדע ברינגען. מאן פאסטע דען בעשלוס, דאס דיעזער רייכע גאָטטליעב 150 גולדען פיר וואָהלטהעטיגע צוועקע שפענדען זאָלל, דאמיט איהם דיא שאנדע דעם איינשפערענס ערשפארט בלייבע. גאָטטליעב זאגטע אבער, דאס ער אונשולדיג איזט אונד וואָללטע ניכט איינמאל 30 גולדען שפענדען. באַיער גינג נון אונד האָלטע דען קאָממיסער מאָריין פריעדמאנן אונד דיעזע פיהרטען דען העררן גאָטטליעב אויף דאס שטאדט-הויז, וואָ ער אויך איינגעשפערט וואורדע. אלס ער בערייטס איינינע שטונדען געזעססען וואר, קאם ראָזענבליטה צו דעם געפאנגענען אונד הערר גאָטטליעב מוסטע איינען וועכסעל אויף 200 גולדען אונטערשרייבען, אום פרייא צו ווערדען. ראָזענבליטה האט נון זיינע אנקלאגע צוריקגעצאָגען אונד הערר גאָטטליעב וואורדע בעפרייט. הערר גאָטטליעב וואָללטע אוים שאנדע שנעלל אברייזען, אבער ביים באהנ-האָפע פאקטען איהן וויעדער ראָזענבליטה מיט זיינען גאסטען דאס ער 50 גולדען גלייך צאהלען זאָלל אונד אויף דיא אנדערען 150 גולדען נאך איינען וועכסעל אויסשטעללען מאָגע, דא מאן איהן זאָנסט וויעדער פערהאפטען לאססען ווירד. דער קאָממיסער שטאנד אויך שאָן אים באהנהאָפע, אום דעם העררן גאָטטליעב פורכט איינציאגען; הערר גאָטטליעב גאב געלד אונד אונטערשריעב דען וועכסעל, דאמיט מאן איהן שאָן נאך הויזע פאהרען לאססע. — אלס נון הערר גאָטטליעב נאך הויזע קאם, מאכטע ער איינע געריכטליכע אנצייגע, דאס דיא גאנצע געשיכטע איינע ערפרעססונג איזט. מאן האט איהם אבזיכטליך דאס געלד אין דיא טאשע געשטעקט, אום איהם דען דיעבשטאהל איינצוברינגען אונד פאָן איהם געלד צו ערפרעססען. — דער גאסטגעבער ראָזענבליטה וואורדע זאָגלייך איינגעשפערט, עס שטעללטע זיך הערוים, דאס ער זיך מיט זיינען 3 גאסטען אים געלדע טהיילטען, דער קאָממיסער אלליין ערהיעלט פאָן ראָזענבליטה 50 גולדען. ביים געריכטע וואורדע נון באַיער צו איינעם יאהרע, ראָזענבליטה צו 10 מאָנאטען, קליין צו 9 מאָנאטען אונד קאָממיסער פריעדמאנן צו 6 מאָנאטען קערקער פעראורטהיילט. — (עס פאללט אונס היער זעהר שווער דאריבער צו אורטהיילען, אָב דאס אורטהייל דער ריכטער אויך ריכטיג איזט. הערר ראָזענבליטה וואר היער ביז יעטצט אלס בראווער מאנן בעקאננט; אבער אויך הערר גאָטטליעב אין אונגוואר איזט אלס רייכער אונד בראווער מאנן בעקאננט. יעמאנד מוס אלזאָ דאָך דיא זעלבסט-שולד האבען — אונד וועם געהאָרט אלזאָ דער שקר-בלבול?)

קץ הפלאות (*.

לא נביא אנכי ולא בן נביא, סוד ה' ליראיו, וכבוד ה' הסתר דבר, ומה חדל דל וקטן כמוני, באלפי רבבות ישראל, להציץ בעד מחרכי עתותי עתידות, ולמלל רברבין, אשר בגזירת עירין קדישין „קץ הפלאות" סתום וחתום, אך „עד עת קץ" נאמר, ולא עד בכלל, קטן וגדול שם הוא, לחקור ולדרוש, ואולי בזכות אבותי הקדושים אבוא בסוד ה' עד שידי הכהה מגעת.

דניאל ח „עד מתי החזון התמיד והפשע שמם תת," הכונה על חורבן בית ראשון, והשיב: „עד ערב בוקר אלפים ושלש מאות" שנה, מיום הוסר התמיד עד שנת הגאולה, והוא שנת תרל"ט למב"י, ולאמת הדבר סוף קפיטל נאמר: „ומראה הערב והבוקר אשר נאמר אמת הוא", ובקפיטל י"ב נשבע לבוש הבדים: „כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קודש תכלינה כל אלה" עולה אלפים ומאתים ותשעים וחמשה, חסר חמשה שנים, רמז למאמר חכז"ל: „קודם הגאולה יפסק שיעבוד מלכות", הרמז „בתכלינה כל אלה" על חמש שנים קודם לזה, וחשבון זה עולה עם חשבון סוף דניאל „ומעת הוסר התמיד", כי הכונה מזמן חורבן בית ראשון, והוא מאה ותשעים שנה שנחסר בגלות מצרים שמהרו לצאת שלא ישתקעו בטומאתם. מזמן מתן תורה עד בנין בית ראשון הוא ת"פ שנים ונאמר עליהם וביום פקדי פקדתי, ימי בנין בית ראשון ת"י שנים, שנאמר חטא חטאה ירושלים, הוסף עליהם מנין הנאמר „אלף מאתים ותשעים", הרי אלפים ושלש מאות ושבעים, קח מהם שבעים שנה של גלות בבל, נשאר אלפים ושלש מאות. — ובפסוק י"ב „אלף שלש מאות שלושים וחמשה" הוסיף על חשבון ראשון מ"ה שנים נאמר על חמשה שנים דפסק שיעבוד מלכות ועל ארבעים שנים מזמן ביאת הגואל ב"ב עד תחית המתים, כמאמר חכז"ל, וע"ז נאמר אשרי המחכה ויגיע לימים האלה. אלה דברי הקטן:

אברהם מרדכי גאָלדשטיין.

מעיר עלאָפּאטאק (במדינת זיעבענבירגען).

*) דיעס איזט דיא בערעכנונג, דאס אים יאהרע תרל"ט משיח קאָממען ווירד, וועלכע וויר אויף דאס [illegible] פערלאנגען דעס איינזענדערס אבדריקען.

„ווער איזט דאס?" (פראגטע חיה).

„דיעזע קעננט איהר נאר ניכט! דיא זאָללט איהר דאָך קעננען, זיא איזט סענדער'ס ווייב!"

„וואס? דיעזע אין סאממעט אונד אין זיידע?"

„יא, פרייליך!"

אללעס בלוט דרענגטע זיך איהר צו קאָפפע; אבער זיא ווירד באלד נאָך מעהר ערפאהרען.

זיא זאה, וויא סענדערס ווייב, דרישענד אין איהרעם זיידענען קליידע, זיך דורך אללע ווייבער הינויפדרענגטע, נאנץ הינויף אין דיא פאָדערסטע רייהע, וואָ שאָן דאס גיטער איזט אונד דאָרט זעטצטע זיא זיך נעבען דיא פרויא פאָם „ראש הקהל." —

„וויא קאָממט דיעזע אויף יענען פלאַטץ?" (פראגטע חיה וויעדער.)

„חיה, איהר זאָללט מיר טויזענד מאל מוחל זיין, אבער איהר קאָממט מיר פאָר, אלס אָב איהר נאר קיינע היעזיגע וועזעט, זאָנדערן אלס איינע, וועלכע עבען היינטע פאָן אמעריקא אנגעקאָממען איזט. וואס פראגט איהר פיר שאלות, וויססט איהר דען ניכט, דאס סענדער דיעזען זיין אום באארע זעכס הונדערט גולדען זילבער-מינצע געקויפט האטטע? דיעזער זיץ האט פריהער זיינער מוטטער געהאָרט, יעטצט האט ער איהן פיר זיינע פרויא געקויפט." (נאָך פאָן נר' 62 ווייס דער לעזער, דאס זיך סענדער פאָרגענאָממען האט, ווענן עס איהם גוט געהען ווירד, דיעזען זיץ צו קויפען.)

„וואָהער האט סענדער 600 גולדען גענאָממען?"

„דאס איזט איינע פראגע! מאן זאגט, סענדער ווירד זיך באלד אויף דעם שטאדט-הויז-פלאַטץ איין גראָססארטיגעס געוואָלב אויפמאכען!"

פלאָטצליך ענטשטאנד איין גראָסעס געשרייא אין דער ווייבער-שול, דענן איינע אלטע פרויא איזט אין אָהנמאכט געפאללען — אונד דיעזע וואר דיא אלטע חיה!

מאן בעגאָס זיא מיט וואססער — אונד אלס זיא צו זיך קאם אונד דיא איינען אָפפנעטע, ריעף זיא: „דיא שהירע! דיא שהירע — וואס האט ער דאָרט אויסגעלאָשט?"

„דא האבט איהר וויעדער חיה מיט דער שהירע! (זאגטע איינע יונגע פרויא) איך מאכטע גור נערנע וויססען, וויא מאן זיך זאָללטע זאָבען אין דען קאָפף זעטצען קאָנן?"

דארויף אנטוואָרטעטע איהר איינע אנדערע פרויא:

„איבער פערריקטע לייטע זאָללט איהר שפרעכען, קעננט איהר ניכט הייער דען אלטען אברהם יעקב, דער בילדעט זיך נאר איין, דאס איהם אן דער נאזע לונגע אונד לעבער הענגען! דער דאָקטער הייסט דאס איינע „פיקסע אידעע."

אלס חיה זיך ערהאָלט האטטע, פערלאנגטע זיא נאך הויזע געפיהרט צו ווערדען. זיא קאָננטע ניכט מעהר מיט סענדערס ווייב אויף איינעם אונד דעמזעלבען אָרטע זיין. וויא איין צענטנער-שווערער שטיין לאג עס איהר אויף דעם הערצען, דאס זיך סענדערס ווייב פאָן פרעמדעם געלדע אין סאממעט אונד אין זיידע קליידעט אונד איינען זיטץ איינגענאָממען, וועלכער מיט דעם בלוטיגען ערבטהיילע איינער אָרמען פערלאססענען יתומה געקויפט וואורדע.

צו הויזע אנגעקאָממען לעגטע זיך חיה אינ'ס בעטט, זיא זאה זעלטזאם אויס, זאָ דאס זעלבסט פערל ערשראָקען וואר; חיה אבער ריעף: „פערל מיין קינד קאָממ' איינמאל הער, איך האב דיך נאר מאנכעס צו פראגען! וויא אלט ביזט דוא?"

„ווייסט דוא דאס ניכט! אויף סכות אם ירצה השם (אויף סוכות זאָ גאָטט וויל) ווערדע איך 15 יאהרע אלט."

„אונד וויא איך דיך צו מיר גענאָממען האבע, ווארסט דוא פיער יאהרע אלט!"

„זאָ האסט דוא מיר געזאגט!"

„לעבענדיגער גאָטט! אלזאָ 11 יאהרע זינד עס שאָן! איך פערשטעהע מיך אויף גאָטט ניכט מעהר! קאָנן ער ווארטען אָדער קאָננען דיא מענשען זיך גערולדען? זייט 11 יאהרען וואַרטע איך שטענדיג אונד מיינטע, דאס זיין ליעבער נאמען מיינע זינגע ערלייבטע, אום אוים דיעזעם פינסטערן געהיימניססע הערויסצוקאָממען — אונד וואס מוס איך יעטצט אויף מיינע אלטען טאגע ערלעבען? עס ווירד אימער נאך שלעכטער אונד פינסטערער!"

חיה בליעב הירויף מיט געשלאָססענען אויגען ליעגען זאָ דאס פערל גלויבטע, דאס זיא שלאָפע, פלאָטצליך אבער ערפאסט זיא דיא הענדע פאָן פערל אונד שרייט מיט געוואלטיגער שטימע: „ניין, איך דארף ניכט שטערבען! איך פיהלע וואָהל, וויא דער טאָד שאָן אויף דיא אלטע חיה וואַרטעט, אבער דאגן ווירסט דוא אלליין אויף דער וועלט דאשטעהען אונד איך ווערדע אלליין אין דער קאלטען ערדע ליעגען; אבער איך וויל נאָך ניכט שטערבען, איך דארף ניכט — אונד גאָטט לאסט נאָך אימער אויף זיך ווארטען!"

אלס נון דיא ארמע פערל פאָר שרעקען ציטטערטע, זאגטע חיה: „ערשריק' ניכט פערל לעבען, קאָממ' מיין קינד נעהער! עראינגערסט דוא דיך נאָך אן יענע נאכט, אין וועלכער איך דיר פאָן דעם שטיק גאָלד ערצעהלטע, וואס דיין פאטער געפונדען אונד וויא ער אויף דיא שהירע געשריעבען האט, אום ניכט צו פערגעססען, וואָ ער עס פערשטעקט האטטע?"

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

דע אין וויען איין יונגער מאנן פֿערהאפֿטעט, וויל ער זיך אין מעהרערען גאסטהייזערן זעהר אונאָרדענטליך בענאָממען האט אונד איבעראלל דאמיט דראָהטע, דאס ער דאס הויז ראָטהשילד אין דיא לופֿט שיעסען ווירד, וויל ער פֿאָן דעם פֿערשטאָרבענען ראָטהשילד איינע האלבע מילליאָן צו פֿאָרדערן האבע אונד איהם דיא ערבען דיעזע שולד ניכט צאהלען וואָללען. מאן בראכטע דענזעלבען צום פּאָליציי-קאָממיסער אונד אויך דאָרט זאגטע ער, דאס איהם ראָטהשילד דיעזע האלבע מילליאָן פֿיר איינע שיעספולווער-ליעפֿערונג נאָך פֿאָם יאהרע 1866 שולדיג איזט. מאן גלויבט, דאס דיעזער מאנן פֿערריקט זיין מוס.

*(ביסמארק אן דען ראבבינער.) וויא וויר אין נר 55 מיטטהיילטען, האט דער ראבבינער באמבערגער אין קיססינגען וועגען דער רעטטונג ביסמארק'ס איינע פרעדיגט געהאלטען; נון לעזען וויר יעטצט אים „מאינצער איזראעליט" פֿאָלגענדעס: קיססינגען, אים אויגוסט. העררן דיסטריקטס-ראבבינער באמבערגער ערהיעלט דיעזער טאגע דאס נאכשטעהענדע האנדשרייבען: „קיססינגען 6-טען אויגוסט 1874. — דער פֿירסט רייכסקאנצלער האט מיך בעאויפֿטראגט, איהנען זיינען פֿערבינדליכסטען דאנק פֿיר דיא פֿריינדליכע איבערזענדונג דער אנשפראכע אויסצודריקען, וועלכע זיא אם 15. יולי אין דער היעזיגען סינאגאָגע געהאלטען האבען. ער האט מיט גראָסען בעפֿריעדיגונג פֿאָן דערזעלבען קעננטניס גענאָממען אונד בעדויערט נור, דאס דיא פֿאָלגען זיינער פֿערוואונדונג אם האנד-געלענקע איהן נאָך אם איגענהענדיגען שרייבען פֿערהינדערן, וויל ער איהנען גערנע זעלבסט זיינען דאנק אויסגעשפראָכען העטטע. — מיט פֿאָללקאָממענסטער האָכאכטונג ערגעבענסט: גראף ביסמארק."

*(יודענהאס אין גאליציען.) דיא פּאָלנישע שטאדט זידאטשאָוו בעזיטצט איין גראָסעס שטאדט-פֿערמאָגען, אוים דעססען פערצענטען מעהרערע וואָהלטהעטיגקייטס-אנשטאלטען ערהאלטען ווערדען. ביז יעטצט האבען נון אויך דיא יודען אין זידאטשאָוו פֿאָן דיעזעם שטאדט-פֿערמאָגען מיטגעניעסען דירפֿען; זייטדעם זיא אבער בייא דען רייכסטאגס-וואהלען געגען דיא פּאָלען שטיממטען, ווערדען זיא אלס לאנדעס-פֿיינדע בעטראכטעט אונד מאן וויל זיא פֿאָם מיטגעניסע אן דיעזעם פֿערמאָגען אויסשליעסען. מאן וויל יעטצט זאָגאר דאָרט איינע בעזאָנדערע יודענשטייער איינפֿיהרען, וויא עס פֿאָר צייטען וואר.

*(געגען דען פּאָלנישען יודענהעטצער דאָברשאנסקי) ווירד דער יידישע דעפּוטירטע מיזעס אין דער נעכסטען וויענער רייכסראטהזיטצונג איינע בעשווערדע איינרייכען.

*(דער גייסטליכע מאָרטארא.) אונטער דיעזער איבערשריפֿט בראכטען וויר אין פֿאָריגעם בלאטטע דיא מעלדונג, דאס דער יודען-קנאבע מאָרטארא, דעססען רויב דורך דען פּאפּסט איינסט אין גאנץ אייראָפּא בעשפּראָכען וואורדע, יעטצט איין קלאָסטער-גייסטליכער געוואָרדען איזט אונד ערסט אונלענגסט דאס ערסטע מאל געפּרעדיגט האט. וויר האבען נון הייטע נאָך איינע קליינע לעבענס-בעשרייבונג פֿאָן דיעזעם מאָרטארא נאכצוטראגען. אים יאהרע 1858 וואורדע דיעזער מאָרטארא דורך דיא פּעפּסטליכען בעהאָרדען פֿאָן זיינען יידישען עלטערן געראובט, אונד בליעב ביז צום יאהרע 1870 אין ראָם. דער פּאפּסט ליעס אללעס מאָגליכע אנווענדען, אום דיעזען געוואלטזאם געטויפֿטען יודענקנאבען זאָ ווייט צו ברינגען, דאס ער אוים גאנצעם הערצען איין קאטהאָליק ווערדען זאָלל. ביז צום יאהרע 1867 דורפֿטען דיא יידישען עלטערן ניכט איינמאל וויססען, וואָ איהר זאָהן איזט. ערסט נאָך דער שלאכט מיט גאריבאלדי בייא מענטאנא (אם 3. נאָוועמבער 1867), אלס מאן שאָן גלויבטע, דאס דיא מאכט דעם פּאפּסטעס געבראָכען איזט, דורפֿטע דער פֿאטער מאָרטאראס אן זיינען זאָהן שרייבען. וואס האטטע אבער דער זאָהן אן זיינען פֿאטער געשריעבען? ניכטס אנדערעס, אלס דאס ער זיינע יידישען עלטערן ערזוכטע, דאס זיא זיך אויך טויפֿען לאססען זאָללען. דיעזער בריעף-וועכסעל וואורדע אימער פֿאָן דען גייסטליכען קאָנטראָלירט. אלס אים יאהרע 1870 דיא איטאליענישע ארמעע אין ראָם איינגעצאָגען וואר אונד דיעזע שטאדט פֿיר דען קאָניג פֿאָן איטאליען עראָבערטע, קאם דער פֿאטער מאָרטארא נאָך ראָם, אום זיינען זאָהן אבצוהאָלען. אבער דעריעניגע וועלכער צוואָלף יאהרע הינדורך פֿאָן גייסטליכען ערצאָגען ווירד, ווירד זאָ פֿערשטאָקט, דאס מאן אים איהם ניכט מעהר גוטעס מאכען קאנן: אויך דיעזער זאָהן וואָללטע פֿאָן זיינעם יידישען פֿאטער ניכטס מעהר וויססען אונד וואָללטע מיט איהם ניכט נאָך הויזע געהען. דער אלטע מאָרטארא ווענדעטע זיך נון אן דיא רעגיערונג אונד אן דען גענעראל לאמארמאָרא, דאמיט מאן איהם צו זיינעם זאָהנע פֿערהעלפֿע. דער גענעראל פֿערשפּראך איהם אללעס מאָגליכע, נור קאָננטע ער איהם איין געוואלטזאמעס איינמישען ניכט פֿערשפּרעכען, דא ער גלייך בייא זיינעם אנטריטטע דען פּאפּסט ניכט רייצען וואָללטע. — אלס נון דיא גייסטליכען דאפֿאָן הערטען, דאס מאן איהנען דען מאָרטארא וועגנעהמען וויל, פֿליכטעטען זיא מיט איהם נאָך באלאָניא אונד פֿאָן דאָרט אוים שריעב דער יונגע מאָרטארא אן זיינע עלטערן, דאס ער פֿעסט אים קאטהאָלישען גלויבען פֿערבלייבע אונד זיך דעסהאלב מיט זיינער יידישען פֿאמיליע ניכט פֿעראייניגען קאנן. פֿאָן באָלאָניא וואורדע ער נאָך בעלגיען איבערפֿיהרט אונד גענעראל לאמארמאָרא וואר אייך פֿראָה, דאס דיעזער מאָרטארא פֿאָן איטאליען וועג איזט, דאמיט איהם דער קאמפּף מיט דער גייסטליכקייט ערשפּארט ווירד. אין בעלגיען לערנטע דיעזער יונגע מאָרטארא גרינדליך פֿראנצאָזיש אונד זיינע יעטציגע ערסטע פרעדיגט אין פֿראנקרייך האט בייא דען קאטהאָליקען דען גראָסטען בייפֿאלל געפֿונדען. היערויף ריכטעטע ער איינען בריעף אן דען פּאפּסט, וואָרין ער איהם דאפֿיר דאנקט, דאס ער איהן זאָ וויט געבראכט האט. דער פּאפּסט וויל איהן אלס מיססיאָנס-פּרעדיגער פֿערווענדען, דאמיט ער דיא יודען צום טויפֿען איבעררעדע. (וויר גלויבען, דאס ער איבעראלל בייא זיינען מיססיאָנס-פּרעדיגטען פֿאָן דען יודען טיכטיגע שלעגע אלס דרשה-געשענק בעקאָממען ווירד.)

*(וואס מיססיאָנערע אים שטאנדע זינד.) אוים ראמסגאטע (שפּריך: „רעמסגעט" אין ענגלאנד) ווירד פֿאָלגענדעס געשריעבען: פֿאָר איינינען וואָכען קאמען אן איינעם זאמסטאג צוויא מיססיאָנערע אין דיא היעזיגע סינאגאָגע מיט דער אבזיכט, דען אלטען ר' משה מאָנטעפֿיאָרע צום טויפֿען צו איבעררעדען. זיא זאגטען: „דיא זעעלע דעס אלטען סיר מאָזעס מאָנטעפֿיאָרע, וועלכער שאָן דעם גראבע נאהע איזט, וואָללען וויר דורך דאס טויפֿען פֿאָר עוויגער פֿערדאממונג רעטטען!" — עס ענטשטאנד איינע גראָסע אויפֿרעגונג אונד אלס דיא מיססיאָנערע בייא איהרעם פֿאָרהאבען דורכאוים פֿערבלייבען וואָללטען, וואורדען זיא גאנץ איינפֿאך אוים דער סינאגאָגע הינויסגעוואָרפֿען.

*(אמעריקאנישע וואָהלטהעטיגקייטען.) אוים פֿילאדעלפֿיע ווירד פֿאָלגענדעס געשריעבען: הערר ג' יעססע אונד זיינע שוועסטער רבקה דירפֿען וואָהל צו דען וואָהלטהעטערן דער מענשהייט געצעהלט ווערדען. פֿאָר אונגעפֿעהר 5 יאהרען שענקטען זיא דער שטאדט איינען פּלאטץ פֿאָן בייאהע 88 אקערלאנד. הערר ג' יעססע האט דען גראָסטען טהייל זיינעס פֿערמאָגענס פֿיר וואָהלטהעטיגע אנשטאלטען פֿערמאכט. ערסט אונלענגסט האבען זיינע טעסטאמענטס-פֿאָללשטרעקער 300000 דאָללארס אן ארמע פֿאמיליען אונד 100000 דאָללארס פֿיר פֿערשיעדענע וואָהלטהעטיגקייטס-אנשטאלטען אויסגעצאהלט. — אין מאָנטרעאל (אים ענגלישען נאָרד-אמעריקא) האבען דיא דאָרטיגען איזראעליטען 1000 דאָללארס צים אונטערשטיטצונגס-פֿאָנד פֿיר ארץ ישראל געזאממעלט. — אין ציננציננאטי (עבענפֿאללס

פֿאָלליעטאָן.

„דאס געהיימניס אויף דער טהירע."

(5-טע פֿאָרטזעטצונג.)

„נון (זאגטע חיה) פֿאָן הייטע אן ווירסט דוא אין דער שולע בייא מרים ניכט מעהר זיטצען אונד ווירסט קיין וואָרט מיט איהר רעדען אונד ווענן זיא מיך אין דיינער געגענוואָרט „חיה מיט דער טהירע" שפּאָטטעט, זאָ קאננסט דוא דיא האנד געגען זיא אויפֿהעבען אונד זיא שלאגען — — אבער ניין! שלאגע זיא ניכט, עס איזט שאָן איינער דא, אונד דער הייסט גאָטט אים זיעבענטען הימעל! אונד דער גוטע גאָטט ווירד מיך אויך איבער הונדערט יאהרע „חיה מיט דער טהירע הייסען". אבער דא ווירד מיינע זעעלע לאבען אונד ווירד זאגען: „רבונו של עולם! איך האבע דאָך רעכט געהאבט אונד איך האבע דיין קינד אנגענאָממען. דענן איזט איין יתום ניכט דיין קינד?" —

בייא דיעזען וואָרטען וויינטע דיא אלטע חיה, זאָ דאסס פּערל ערשראקטע אונד איהרען קאָפּף הינטער דיא קיססען פֿערשטעקטע. חיה זאגטע: „פּערל לעבען, שלאָף נאָך ניכט איין! זאגע מיר, האסט דוא דיא מרים גערן?"

„וויא מיך זעלבסט!"

„איך קאנן דיר ניכט העלפֿען, פּערל מיין גאָלד, דוא מוסט דיר דאס אוים דעם הערצען רייסען אונד ווענן עס דיר אויך וועהע טהוט. דוא האסט דיינען פֿאטער עליו השלום ניכט געהאָרט, וויא ער אויף דעם טאָרטנע-בעטטע געריפֿען האט: דיא טהירע! דיא טהירע! — אונד ווענן דיך מרים אויך שלאָגען ווירד, זאָ געהע דוא שטילל צור זייטע אונד רעדע ניכטס. עס ווירד שאָן איינע צייט קאָממען — פֿיר יעטצט מיססען וויר ביידע שווייגען!"

* * *

זייט דיעזער נעכטליכען בעשפּרעכונג מיט דעם קינדע יאָסעל'ס וואַרען פֿינף יאהרע פֿערפֿלאָססען. אינצווישען איזט אוים דער קליינען פּערל איין שאָנעס מעדכען געוואָרדען. נאָך אימער גינג סענדער אן יעדעם פֿריישטאג נאכמיטטאגע מיט דעם שווערען פּאקע דעם דאָרף-געהערס אן דאס געוואָלב פֿאָן חיה פֿאָריבער. נאָך אימער צייגטע ער איין טיעפֿבעקיממערטעס געזיכט. נאר ניכטס קאָננטע דאראויף צייגען, דאס עס יעטצט דעם סענדער בעססער געהט.

אן איינעם זאָלכען טאגע פּפֿלעגטען אימער דיא געדאנקען פֿאָן חיה אין שטרייט צו געראטהען: איזט סענדער שולדיג, אָדער איזט ער דאָך אונשולדיג? דער מענש שיען איהר זאָ קליינליך צו זיין, וויל ער ניכט איינמאל דאס געהיימניס איינער אויסגעלאָשענען קריידע-אויפֿשריפֿט אויף דער טהירע ערפֿאָרשען קאנן. ווענן פּערל אוים דער שולע נאָך הויזע צו קאָממען פּפֿלעגטע אונד דער אלטען חיה ערצעהלטע, וויא איהר דער לעהרער דיא שטערנע אים הימעל ערקלערטע: דא פּפֿלעגטע חיה צו לאכען אונד צו זאגען: „דער מענש וויים ניכט, וואס זיך אויף זיינער איינענען טהירע טהוט — אונד נון וויל ער ערראטהען, וואס אָבען אויף דעם הימעל איזט!" אָפֿט דאכטע זיא זיך: ווענן סענדער דענגאָך יענע אויפֿשריפֿט אויף דער טהירע אויסלאָשטע, ווארום טהוט נאָכט ניכט עטוואס, דאמיט אויך דיא מענשען דאפֿאָן וויססען זאָללען?

ווענן זיא זאָ אָפֿט בייא נאכט ניכט שלאָפֿען קאָננטע אונד זיך איבער דיעזע אנגעלעגענהייט פֿאָר לוישער נאכדענקען דען קאָפּף געבראָכען האטטע, דא פּפֿלעגטע זיא אימער לויט אויסצורופֿען: „לעבענדיגער גאָטט אים זיעבענטען הימעל! האסט דוא מיך דארום צו דיינער אנגעהמערין געמאכט, דאס איך יעטצט אויף מיינע אלטען טאגע וויא איינע בעטרונקענע אומהערוואנדלען מוס, וועלכע ניכט וויים, וואס וואהרהייט אונד וואס ליגע איזט. ווארום וויללסט דוא מיך אים פֿינסטערן לאססען, ווארום האסט דוא דען יאָסעל ניכט אויסרעדען לאססען, דאמיט ער מיר זאגע, וואס אויף דער טהירע געשטאנדען איזט!" — —

* * *

אן איינעם שבת אין דער פֿריה גינג חיה אין דאס בעטהויז אונד צוואר הינויף אין דיא „ווייבער-שול". מאן האטטע נאָך ניכט צו בעטען אנגעפֿאנגען. וועסהאלב אויך דיא מייסטען זיטצע נאָך לעער וואַרען; ערסט נאָך אונד נאָך פֿיללטען זיך דיא זיטצע מיט דען ווייבערן, יעדע וואוסטע עטוואס פֿאָן דער גראָסען ארבייט צו ערצעהלען, וועלכע זיא פֿריישטאג צו פֿערריכטען האטטע — אונד דאנן וואורדע נאטירליך פֿאָן דען שאָנען קליידערן אונד פֿאָן דען הויבען געשפּראָכען. דער חזן האטטע שאָן לענגסט צו בעטען (דאווענען) אנגעפֿאנגען, אבער פֿאָר לוישער געשפּרעך וואוסטען דיא ווייבער ניכט, וואָ מאן האלט. אלס מאן נון דיא אלטע חיה פֿראגטע, וואָ מאן דענן האלטע, דא זאגטע זיא: „שניידע איך מיר נור איינע קריעה נאָך דער היישיגען וועלט, אין מיינען צייטען וואוסטע מאן, וואָ מאן האלט, זאָבאלד מאן נור איין וואָרט פֿאָם חזן הערטע; אבער אין דער היישיגען וועלט דענקען דיא דאמען נור אויף דען פּוטץ." — —

קוים האטטע חיה דיעזע וואָרטע אויסגעשפּראָכען, דא גינג איינע אין סאממט אונד זיידע געקליידעטע פֿרויא פֿאָר איהר פֿאָריבער. — —